

Мозолюк-Боднар Л.М.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правових та інформаційних технологій
Хмельницького інституту соціальних технологій
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

УДК 340.12+347.1

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2020.1.3>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК УЧЕНЬ ПРО СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ У ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ

Постановка проблеми. Категорія юридичної особи є однією з найбільш фундаментальних і складних у правовій доктрині. Вона набуває все більшого значення та активно використовується не лише в теорії права, але й окремими галузями (наприклад, у цивільному та господарському праві й законодавстві для визначення правосуб'єктності та організаційних форм суб'єктів). Із моменту появи в майновому обігу юридичної особи як важливої групи суб'єктів правовідносин і дотепер загальноновизнаного підходу до розкриття її суті так і не вироблено, що вказує на необхідність її подальшого дослідження та значимість її ролі, особливо для економіко-правового розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поява інституту юридичної особи загалом обумовлена тими ж причинами, що і виникнення та еволюція права, тобто ускладненням соціальної організації суспільства, розвитком виробничих відносин, суспільної свідомості. На певному етапі суспільного розвитку правове регулювання відносин за участю лише фізичних осіб як єдиних суб'єктів права виявилось недостатнім для розвитку економічного обігу. Бурхливий розвиток економіки середини – кінця ХІХ століття дав потужний поштовх для розвитку вчень про юридичних осіб (дослідження проблем юридичних осіб таких авторів як Савінї, Ієрінга, Гірке, Саллейль та інших). Крім цього, збільшився не лише обсяг законодавства про юридичних осіб, але і його якісне наповнення.

Методологічною основою дослідження питання становлення та розвитку вчень про сутність юридичної особи є теорія юридичної особи, за допомогою яких висвітлюється феномен цієї правової конструкції. Крім цього, фундаментом розкриття суті юридичної особи є праці таких учених, як В.І. Борисова, О.М. Вінник, О.Р. Кібенко, І.М. Кучеренко, В.В. Луць, І.В. Спасибо-Фатєєвої тощо. Окремі аспекти дослідження теорій юридичної особи вивчали цивілісти О.О. Воронюк, І.А. Голоденко, О.І. Зозуляк, В.Й. Кісель, В.В. Кочин та інші. Загалом переважають праці, пов'язані з дослідженням окремих організаційно-правових форм юридичних осіб на галузевому рівні та недостатність комплексних досліджень питань становлення та розвитку вчень про сутність юридичної особи та класифікацію її основних теорій, у яких відображається соціально-правова природа юридичної особи, що й становить **мету дослідження**.

Виклад основного матеріалу. Інститут юридичної особи з'явився в результаті економічної та господарської діяльності людини з метою задоволення потреб самореалізації, управлінських та інших суспільних потреб. Окремі громадяни, їх спілки вступали в різні товарно-грошові відносини з іншими учасниками обігу, об'єднуючи свої колективні інтереси в організації, які в підсумку оформили в таку організаційно-правову форму як юридична особа. Отже, утворення юридичної особи є наслідком розвитку насамперед економічної сфери суспільства.

Генезис виникнення юридичної особи взяв свій початок понад два тисячоліття тому. Перший етап історичного розвитку юридичної особи пов'язують із періодом античності, з системою римського права. Деякі вчені відносять визначення поняття юридичної особи до числа найважливіших заслуг римського приватного права [9, с. 26]. Вже у II – I ст. до н. е. юристами Римської республіки обговорювалася ідея існування організацій, спілок, які володіють відокремленим майном. Прикладом можуть бути приватні корпорації, колегії, що виступають у цивільному обігу від власного імені, міські громади, існування яких у принципі не залежало від змін у складі їх учасників [4, с. 66]. Римські юристи зазначали, що існування і діяльність організації в правовому сенсі аж ніяк не закінчується і навіть не порушується при вибуванні зі складу об'єднання окремих його осіб або навіть окремої групи.

У сфері приватного права організація позиціонувалася так само, як позиціонується фізична особа, з повним спектром прав і обов'язків, якими наділялася людина в епоху її загального звеличування над усім іншим буттям. Римські юристи вважали, що організація взаємодіє зі своїми контрагентами за допомогою окремих громадян-фізичних осіб, які мають на те законні підстави, і обов'язково в установленому законами порядку. Необхідно зазначити, що саме категорія права власності юридичних осіб мала місце на існування, але стосовно лише окремої людини. Римське право розглядало юридичних осіб як об'єднання окремих громадян із часткою внесеного майна. Власність позиціонувалася лише категорією, яку можна застосувати тільки по відношенню до окремої людини-фізичної особи, а не конкретно до певної організації. Тому можна зробити висновок, що юридичні особи в римському праві не виступали

в якості суб'єкта майнових відносин, тому власність і залишалася у приватних осіб [11, с. 120–126].

Незважаючи на те, що саме поняття «юридична особа» не було визначено в римській державі [8], ідея розширення кола суб'єктів приватного права за рахунок особливих організацій, спілок громадян належить саме римському приватному праву. Отже, поняття юридичної особи на цьому етапі історичного розвитку не було сформовано з точки зору матеріального права, а сформувалося переважно лише як соціальна категорія, але не як правова.

У середні віки уявлення про юридичних осіб не зазнало кардинальних змін, відчувався вплив норм римського права. Юристи того часу і навіть пізнішої епохи обмежувалися коментуванням древніх античних текстів, цитуванням римських публічних діячів і цивілістів, трохи трансформуючи їх вчення під вимоги сучасних реалій. Середньовічні тлумачі права визначали поняття «корпорація» як союз, визнаний державою в якості певного суб'єкта права, а їх наступники – кантоністи – поділяли поняття «людина» і «особа». Останнє відрізнялося відсутністю душі і тіла, свідомістю прояву волі. Так, одним із перших 1245 року спробував розкрити визначення юридичної особи папа Інокентій IV, який зазначав, що юридична особа існує лише в понятті, вона не обдарована тілом, не володіє волею і тому вимагає чіткої дефініції та документальної фіксації. Відповідно такий підхід до розуміння поняття юридичної особи дає змогу зробити висновок про те, що на цьому етапі поняття юридичної особи характеризувалося в першу чергу як володіння волею, яка пов'язувалася з можливістю володіння, користування і розпорядження майном.

Подальший розвиток конструкція юридичної особи отримала в Новий час, коли з'явилися великі торгівлі підприємства. Так, торговий дім Фуггерів у Німеччині, генуезький банк святого Георгія, англійські і голландські великі компанії – «в цих торговельних підприємствах вироблялася техніка колективного ведення великих справ», а накопичений ними досвід регулювання відносин за участю юридичних осіб відіграв згодом важливу роль у створенні цивільних і торгових кодексів XIX століття [3, с. 141].

У XVI–XVII століттях поняття юридичної особи отримало ще більш конкретне визначення, все більш актуальною стала проблема детального позначення правового статусу цих об'єднань і регламентації їх діяльності й правового становища. Еволюція інституту юридичної особи була нерозривно пов'язана з бурхливим розвитком економіки, зростанням вимог забезпечення промисловості значними капіталами. Тому на цьому етапі можна стверджувати про формування інституту власності юридичних осіб [11].

Детальне теоретичне осмислення феномена юридичної особи здійснювалося у Німеччині в рамках роботи над Германським цивільним укладенням [10, с. 87], прийнятим у 1896 році, яке приділило значну увагу статусу юридичних осіб. Сам термін

«юридична особа» перейшов у сучасне законодавство з Германського цивільного укладення [6].

Інтенсивний розвиток економічної сфери середини – кінця XIX століття дав потужний імпульс для поглиблення вчень про юридичних осіб. З'явилися оригінальні концепції, спрямовані на вивчення проблем юридичних осіб, таких авторів як Герінга, Савіньї, Гірке, Саллейль, Дербурга, переважно німецьких і французьких цивілістів, які заклали основи сучасного розуміння цього інституту.

Найбільший розвиток теоретичних досліджень і законодавчого закріплення основних засад юридичної особи припадає на XIX століття, де й були закладені фундаментальні поняття про юридичну особу. В цей час виділялися корпорації як об'єднання осіб та установи як правові інститути. Офіційно правове становище в якості юридичної особи закріплювалося за корпораціями, оскільки вони виступали як єдине ціле не тільки в зовнішніх відносинах, а і по відношенню до сторонніх осіб і організацій. Корпорація вже діяла як самостійний суб'єкт правових відносин. Наприклад майно членів корпорації вважалося спільним майном членів, хоча й належало корпорації. Воля корпорації виражалася не загальними зборами її членів, а всі ключові рішення приймалися особливим керуючим органом, який представляв її інтереси у відносинах з іншими суб'єктами права. Установи так само володіли статусом юридичної особи, але їх структура не передбачала відносин членства. Найбільші установи мали особливу мету створення, яка не залежала від особистих інтересів засновників цієї юридичної особи, а висловлювала колективні, загальнонародні сподівання (навчальні заклади, столові).

У XX столітті значно зросла роль інституту юридичної особи, більш пильна увага приділялася законодавству про юридичних осіб, відбувалася класифікація та впорядкування раніше накопичених знань. Поліпшення і реформування законодавства зазвичай пов'язано з іншими суспільно-значущими подіями, в результаті сплеску розвитку підприємницької активності населення з одного боку і розширення втручання держави в економіку з іншого. Відповідно до цього в разі збільшився обсяг нормативних актів про діяльність юридичних осіб і дещо підвищилася їх якість.

У радянський період на розвиток вітчизняного законодавства про юридичних осіб величезний вплив мали скоріше соціально-політичні реалії того часу. Економіка стала багатоукладною, товарний оборот розвивався з великою інтенсивністю, але з боку держави відбувалося нагнітання планової економіки, загальної централізації. З переходом до нової економічної політики знову було актуальним питання про правову форму різних юридичних осіб та їх об'єднань [11]. Перед законодавцем постав ряд питань, раніше йому не відомих: визначення чітких правових меж діяльності приватних підприємств в умовах планової економіки; встановлення правових форм взаємодії державного, кооперативного і приватного секторів промисловості; виявлення таких форм

організації і діяльності державних підприємств, які дозволили б останнім найбільш ефективно діяти в умовах ринкової кон'юнктури [7, с. 124]. Юридичні особи набували майнових і зобов'язальних прав, але поділ на корпорації та установи залишався без зміни.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що тривалий час радянські цивілісти розглядали суть юридичної особи стосовно державних підприємств, в основі яких лежали потреби повністю одержавленої, планово-централізованої економіки, у якій панував єдиний власник – держава, яка на власний розсуд створювала і припиняла роботу переважної більшості підприємств [12]. Загалом сутність юридичної особи в період розвитку радянської держави потребувала змін і розширення світоглядів до розуміння юридичної особи.

На підставі викладеного вище можна зазначити, що інститут юридичної особи пройшов тривалий історичний шлях розвитку, процес становлення якого був обумовлений насамперед суспільно-економічними потребами. Водночас еволюційні засади розвитку юридичної особи з часів римського права до наших днів свідчать про те, що найцінніший історичний досвід необхідно переймати при вдосконаленні та реформуванні сучасного законодавства щодо організації та діяльності юридичної особи.

В юридичній науці сутність юридичної особи пояснюється через розроблені вченими теорії. Як відомо, теорії юридичної особи завжди пов'язані зі спробами пошуку так званого субстрату юридичної особи – його матеріальної (фізичної) субстанції або основи. Різниця теорій полягає не тільки в тому, що вони виявляють різні фізичні (матеріальні) «субстрати», а й у тому, що вони по-різному ставлять завдання: одні шукають дійсних, реальних природних носіїв тих прав, які закон надає юридичній особі; інші ставлять завдання відшукання тих суспільних відносин, які регулюються інститутом юридичної особи, або тих конкретних людей, поведінка яких визначається цим інститутом; дехто розуміє під субстратом юридичної особи майно, на основі якого вона діє, її майнову базу, яка не завжди вичерпується матеріально-речовими фізичними об'єктами.

Відома досить значна кількість теорій юридичної особи. Особливо активно вони почали розроблятися з XIX століття і продовжують обговорюватися в сучасний період розвитку держави з метою з'ясування того субстрату юридичної особи, який є носієм властивостей юридичної особистості. На думку І.А. Голоденко, основні з відомих теорій сутності юридичної особи доцільно класифікувати на дві великі групи: теорії, розроблені зарубіжними вченими; теорії, розроблені цивілістами радянського періоду.

До першої групи теорій сутності юридичної особи слід віднести «теорію фікції», розроблену Фрідріхом Карлом фон Савіньї; «Теорію цільового майна», запропоновану Алоїзом фон Бринцев; «Теорію колективної власності», автором якої є французький цивіліст М. Планіоль; «Органічну

теорію» Карла Георга фон Безелера і його учня Отто Фрідріха фон Гірке; «Теорію інтересу» Рудольфа фон Іерінга; «Реалістичну теорію» Р. Салейля, деякі інші теорії. До другої групи теорій сутності юридичної особи належить «Теорія колективу» А.В. Венедиктова, С.Н. Братуся, О.С. Іоффе, В.П. Грибанова; «Теорія держави» С.І. Аскназій; «Теорія директора» Ю.К. Толстого; «Теорія соціальної реальності» Д.М. Генкіна, Б.Б. Черепакіна; «Теорія соціальних зв'язків» О.А. Красавчікова; «Теорія організацій» А.А. Пушкіна, деякі інші [2, с. 302]. Інші науковці (Н.В. Козлова, А.В. Венедиктов, В.П. Грибанов) умовно поділяють теорії юридичної особи на такі види: теорія фікції; теорія «цільового» майна; теорія реального суб'єкта; теорії, які заперечують існування юридичної особи в якості самостійного суб'єкта (теорія інтересу, теорія колективу); агностичні теорії юридичної особи (теорія прикладання прав).

Основною науковою проблемою, яка викликає найбільші дискусії, є питання про носіїв властивостей юридичної особи. Залежно від відповіді на питання про те, що стоїть за поняттям юридичної особи, різні теорії юридичної особи можна, як вважає О.О. Воронюк, розділити на три великі групи: концепції, які заперечують існування будь-якого реального суб'єкта з властивостями юридичної особистості (теорії фікції); концепції, які визнають існування реального суб'єкта – юридичної особи (теорії реальності); концепції, які заперечують користь і необхідність поняття юридичної особи (негативні теорії) [1, с. 70].

На думку В.Г. Гюлумяна, необхідно класифікувати теорії юридичної особи за критерієм вираженого в них ставлення до необхідності юридичних осіб для цивілізованого правопорядку (критерій модальності) і на цій підставі розділити їх на позитивні і негативні. За умовою допустимості формального визнання юридичних осіб як суб'єктів права остання група теорій юридичної особи підрозділяється на теорії, які допускають таку можливість (помірно негативні або формалізовані), і теорії, які виключають її (українські негативні). Позитивні теорії юридичної особи диференціюються щодо питання пізнаваності феномена юридичної особи. Одні теорії (агностичні теорії або теорії уособлення) виходять із передбачуваної (фікційної) реальності юридичної особи, вольові акти якої здійснюються її представниками – фізичними особами; а інші (гностичні теорії або теорії реального суб'єкта) – із доказування існування юридичної особи як самокерованої соціальної особистості. Крім цього, вчений акцентує увагу на логічній несумісності доктринальних положень теорій, віднесених до різних видів у рамках пропонованої ним класифікації [5].

Однокчасне існування значної кількості різних наукових теорій юридичної особи пояснюється величезною складністю цього правового явища. Вчені намагаються визначити, який внутрішній зміст присутній для цієї правової конструкції, тобто чи є юридична особа фікцією, інші – формальною

правовою категорією, створеною законодавцем, або ж вона дійсно існує незалежно від законодавства. Тому в науці переважає поділ теорій юридичної особи за фікційним і реалістичним напрямом. Теорія фікції – це одна із перших теорій, згідно з якою юридична особа є породженням правопорядку, тобто штучною конструкцією, придуманою законодавцем. Теорія фікції не визнавала за юридичними особами майнові та інші права, що сприяло поширенню критики з приводу суперечливості її змісту. Реалістична теорія юридичної особи визнавала реальність юридичної особи як суб'єкта права, який володіє майновими та іншими правами. Основні ідеї, які впливають із теорії реальності: необхідно не створювати, а лише враховувати утворення, що отримують статус юридичної особи (дала життя порядку реєстрації юридичних осіб). Разом із тим, ця теорія не скасовує важливого питання про те, що сприйняття юридичної особи як реального суб'єкта не пояснює, кому належить і як проявляється воля цього суб'єкта.

Висновки. Важливо наголосити не лише на пізнавальній цінності класифікації теорій юридичної особи, але й на практичному значенні поділу цих теорій на види. Оскільки не окремі теорії є цінністю, а саме їх сукупність, що дає загальне уявлення, якою є юридична особа у правовій доктрині. Кожна із цих теорій є залежною від часу, коли вона виникла, отримала розвиток, хто був її представником. Крім цього, на різних етапах розвитку держави першочергово висувалися то одні, то інші ознаки юридичних осіб, все це вплинуло на класифікацію та еволюцію розвитку інституту юридичної особи. Це питання є настільки складним, що вчені висловлюють думки з приводу неможливості створення єдиної теорії юридичної особи. Тому одночасне існування безлічі різних наукових концепцій про природу юридичної особи пояснюється складністю цього правового явища.

У вітчизняній доктрині права і досі відсутнє єдине розуміння юридичної особи, хоча законодавство досить чітко визначає всі необхідні ознаки цього інституту, базуючись на фікційній і реалістичній теоріях юридичної особи: з одного боку визнається, що юридична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи (прояв теорії фікції), з іншого – юридична особа виступає самостійним учасником правових відносин, є суб'єктом права власності, може бути притягнута до юридичної відповідальності. Все це свідчить про складність визначення соціально-правової природи юридичної особи та значний вплив зазначених теорій на форму-

вання сучасного законодавства й правової системи загалом. Тому категорія юридичної особи є складним соціально-правовим явищем, яке потребує подальшого дослідження не лише в межах цивільного права, а й як загально-правове явище.

Дослідження не претендує на остаточне розв'язання всіх питань, пов'язаних із теоріями сутності юридичної особи. Автор вважає дослідження актуальним і перспективним напрямом для подальшого вивчення соціально-правової природи юридичної особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воронюк О.О. Генезис уявлень про юридичну особу як суб'єкта права. *Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права*. 2008. № 2(26). С. 70–78.
2. Голоденко І.А. Понятие и сущность юридического лица. Правовое регулирование отношений в сфере частного права: традиции и современность: к 150-летию со дня рождения Е.В. Васильковского. Одесса, 2016. С. 301–321.
3. Гражданское право : учебник в 3 т. / Н.Д. Егоров, И.В. Елисеев; отв. ред. А.П. Сергеев, Ю.К. Толстой. М. : ТК Велби, Издательство Проспект, 2004. Т. 1. 776 с.
4. Гражданское право : учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности 030501 «Юриспруденция» / П.В. Алексий и др.; под ред. М.М. Рассолова, П.В. Алексия, А.Н. Кузбагарова. М. : Юнити-Дана, 2009. 911 с.
5. Гюлумян В.Г. Теории юридического лица: вопросы классификации. *Российский юридический журнал*. 2018. № 1. С. 93–100.
6. Жеков Д.В. Поняття юридичної особи та її ознаки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 4. Том 1. С. 125–128.
7. Лялин Д.Ю. Право собственности государственных корпораций : монография. М. : Юрист. 2005. 220 с.
8. Основы римского частного права : учебник / за заг. ред. В.І. Борисової, Л.М. Баранової. Х. : Право, 2008. 224 с.
9. Римское частное право : учеб. пособие / Н.В. Ченцов. Тверь : Тверской государственный университет, 1995. 94 с.
10. Савельев В.А. Гражданский кодекс Германии (история, система, институты). Учебное пособие. М., 2007. 95 с.
11. Тихонова М.М. Генезис понятия «юридическое лицо» в науке и законодательстве. *Юридические науки: проблемы и перспективы* : материалы III Междунар. науч. конф. (г. Казань, май 2015 г.). Казань : Бук, 2015. С. 120–126.
12. Цивільне право України. URL: https://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini (дата звернення: 23.01.2020).

Мозолюк-Боднар Л.М. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК УЧЕНЬ ПРО СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ У ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ

У статті аналізується процес становлення та розвитку вчень про сутність юридичної особи у правовій доктрині. Еволюція інституту юридичної особи пройшла тривалий історичний шлях розвитку та була пов'язана із суспільно-економічними потребами. Так, історичний розвиток юридичної особи пов'язують із періодом античності, з системою римського права, де юридична особа не була сформована з точки зору матеріального права, а сформувалася переважно як соціальна категорія. У Середні віки уявлення про юридичних осіб не зазнало кардинальних змін, відчувався вплив норм римського права. Середньовічні тлумачі права визначали поняття «корпорація» як союз, визнаний державою в якості певного суб'єкта права.

Подальший розвиток конструкція юридичної особи отримала у Новий час, коли з'явилися великі торгові підприємства. Найбільший розвиток теоретичних досліджень і законодавчого закріплення основних засад юридичної особи припав на XIX століття, де й були закладені фундаментальні поняття про юридичну особу. У XX столітті значно зросла роль інституту юридичної особи, увага приділялася законодавству про юридичних осіб, відбулася класифікація та впорядкування раніше накопичених знань.

Акцентується увага на концептуальних засадах класифікації теорій юридичної особи, що пов'язано зі спробами відшування так званого субстрату юридичної особи – його матеріальної (фізичної) субстанції. Найбільш поширеною класифікацією теорій юридичної особи є концепції, які заперечують існування будь-якого реального суб'єкта із властивостями юридичної особистості (теорії фікції); концепції, які визнають існування реального суб'єкта – юридичної особи (теорії реальності); концепції, що заперечують користь і необхідність поняття юридичної особи (негативні теорії). При цьому вказується на існування значної кількості інших наукових теорій юридичної особи, які визначають її сутність. На початку XXI століття тривають подальші дослідження цього складного суспільного феномена.

Ключові слова: юридична особа, теорії сутності юридичної особи, теорія фікції, реалістична теорія юридичної особи, пізнавальна та практична цінність класифікації теорій юридичної особи.

Mozolyuk-Bodnar L.M. ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF LEARNING ABOUT THE NATURE OF A LEGAL ENTITY IN LEGAL DOCTRINE

The article analyzed the process of formation and development of teachings about the essence of the legal entity in legal doctrine. Evolution of the Institute of Legal entity underwent a long historical path of development and was associated with socio-economic needs. Thus, the historical development of a legal entity is associated with the period of antiquity, with the Roman law system, where the legal entity was not formed from the point of view of the material law, and was drawn up to a greater degree as a social category. In the Middle Ages, the idea of legal entities did not suffered cardinal changes, the influence of the norms of Roman law was felt. The medieval rights interpretation determined the term "corporation" as a union recognized by the State as a certain subject of law. Further development of the construction of a legal entity received in the new time, when large trade enterprises appeared. The greatest development of theoretical researches and legislative consolidation of the basic principles of the legal entity fell in the XIX century, where there were incorporated fundamental concepts about a legal entity.

In XX century, the role of the Institute of Legal personality increased significantly, attention was paid to legislation on legal entities, a classification and streamlining of previously accumulated knowledge took place. Emphasizes the conceptual principles of classification of Theories of the legal entity, which is associated with the attempts to of the so-called substrate of the legal entity-its material (physical) substance. The most common classification of theories of a legal entity are: concepts denying the existence of every real subject with the properties of a legal personality (theory of fication); Concepts that recognize the existence of a real legal entity (the Theory of Reality); Concepts that deny the usefulness and necessity of the notion of a legal entity (negative theories). This indicates the existence of a significant number of other scientific theories of the legal entity defining its essence. At the beginning of the XXI century further researches of this complex social phenomenon continues.

Each of the theories is dependent on the time when it arose, developed, who was its representative, all this influenced the classification of the theories of the legal entity and the evolution of its development in general. Moreover, the national doctrine of law still lacks a single understanding of the legal entity, although legislation expressly defines all the necessary signs of the institute based on a fictitious and realistic theories of a legal entity. Therefore, the category of the legal entity is a complex social and legal phenomenon that requires further research not only within the boundaries of civil law, but also as a general legal phenomenon.

Key words: legal entity, theories of the entity, the theory of fiction, realistic theory of the legal entity, the cognitive and practical value of the classification of theories of the legal entity.